

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ФІЗИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фізики металів

Оксана МОМОТ

« 25 » червня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи магнетизму
для студентів

галузь знань	10 Природничі науки
спеціальність	104 Фізика та астрономія
освітній рівень	Бакалавр
освітня програма	Фізика
спеціалізований вибірковий блок	Фізика металів
вид дисципліни	Вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	восьмий
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: професор Семенко Михайло Петрович

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

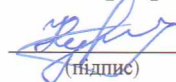
КИЇВ – 2025

Розробники: Семенко Михайло Петрович, доктор фіз.-мат. наук, професор,
професор кафедри фізики металів

(вказати авторів: ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада, кафедра)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри фізики металів

(підпис)

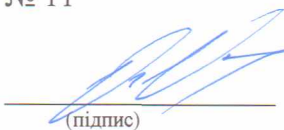
(Василь КУРИЛЮК)

Протокол № 12 від «22» травня 2025 р.

Схвалено науково-методичною комісією фізичного факультету

Протокол від «23» червня 2025 року № 11

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

(Олег ОЛІХ)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – формування у студентів систематичних уявлень про види взаємодії між магнітними моментами мікроскопічних та макроскопічних об'єктів, природу магнітного впорядкування в речовині та методи впливу на магнітні характеристики твердих тіл.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування курсів математичного аналізу, загальної фізики, квантової механіки, статистичної фізики, фізики твердого тіла.
2. Знання теоретичних основ математичної фізики, методів моделювання фізичних об'єктів і процесів з використанням математичних методів та програмних продуктів, методів експериментальних досліджень, методів структурного аналізу.
3. **Анотація навчальної дисципліни:** У рамках курсу «Основи магнетизму» розглядаються сучасні підходи експериментального дослідження і теоретичного опису магнітних явищ в конденсованих середовищах. Мета вивчення дисципліни – ознайомити студентів з фізичними принципами формування магнітного впорядкування в твердих тілах та закономірностями взаємодії між магнітними моментами мікроскопічних та макроскопічних об'єктів. Навчальна задача курсу полягає в оволодінні методами опису магнітних властивостей речовин і засвоєнні теоретичних засад методів досліджень магнітних характеристик твердих тіл. Результати навчання полягають в умінні кваліфіковано описувати магнітні явища в конденсованих середовищах, пояснювати механізми впливу зовнішніх магнітних та електромагнітних полів на тверді тіла, орієнтуватись у шляхах керування параметрами магнітних матеріалів. Методи викладання: лекції, самостійна робота. Методи оцінювання: Модульна контрольна робота, усне опитування, захист завдань для самостійного опрацювання, залік. Підсумкова оцінка виставляється на основі проміжних оцінок (60%) та заліку (40%).

4. Завдання (навчальні цілі) – освоєння студентами методів експериментального дослідження та теоретичного опису властивостей речовин з різними видами магнітного впорядкування, засвоєння теоретичних засад та методів керування магнітними характеристиками твердих тіл.

Згідно вимог Стандарту вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 10 «Природничі науки», спеціальність 104 «Фізика та астрономія», ОПП "Фізика", спеціалізований вибірковий блок «Фізика металів»), дисципліна забезпечує набуття здобувачами освіти наступних *компетентностей*:

інтегральної:

- § Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з фізики та астрономії у професійній діяльності або у процесі подальшого навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів фізики та астрономії і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальних:

- § Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. (ЗК1).
§ Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. (ЗК2).
§ Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. (ЗК3)
§ Здатність приймати обґрунтовані рішення. (ЗК5)
§ Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК12).

фахових:

- § Знання і розуміння теоретичного та експериментального базису сучасної фізики та астрономії. (ФК1).
§ Здатність використовувати на практиці базові знання з математики як математичного апарату фізики і астрономії при вивченні та дослідженні фізичних та астрономічних явищ і процесів. (ФК2)

- § Здатність оцінювати порядок величин у різних дослідженнях, так само як точності та значимості результатів. (ФК3).
- § Здатність моделювати фізичні системи та астрономічні явища і процеси.(ФК6)
- § Здатність використовувати базові знання з фізики та астрономії для розуміння будови та поведінки природних і штучних об'єктів, законів існування та еволюції Всесвіту. (ФК7).
- § Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації. (ФК9).
- § Усвідомлення професійних етичних аспектів фізичних та астрономічних досліджень. (ФК12).
- § Орієнтація на найвищі наукові стандарти – обізнаність щодо фундаментальних відкриттів та теорій, які суттєво вплинули на розвиток фізики, астрономії та інших природничих наук. (ФК13).

5. Результати навчання за дисципліною: (описуються з детальною достовірністю для розробки заходів оцінювання)

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати джерела магнетизму мікроскопічних та макроскопічних об'єктів, види та характер взаємодій між магнітними моментами, області застосування та вимоги до параметрів магнітних матеріалів.	лекції, самостійна робота	Модульна контрольна робота, усне опитування, захист завдань для самостійного опрацювання, залік	50
2.1	Вміти описувати магнітні явища в конденсованих середовищах, кваліфіковано пояснювати механізми впливу зовнішніх полів на тверді тіла, орієнтуватись у шляхах керування параметрами магнітних матеріалів, добирати необхідний комплекс експериментальних методик для з'ясування природи взаємодій, що визначають магнітні властивості твердого тіла.	лекції, самостійна робота	Модульна контрольна робота, усне опитування, захист завдань для самостійного опрацювання, залік	50

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін)

Результати навчання дисципліни		1.1	2.1
Програмні результати навчання			
ПРН1. Знати, розуміти та вміти застосовувати основні положення загальної та теоретичної фізики, зокрема, класичної, релятивістської та квантової механіки, молекулярної фізики та термодинаміки, електромагнетизму, хвильової та квантової оптики, фізики атома та атомного ядра для встановлення, аналізу, тлумачення, пояснення й класифікації суті та механізмів різноманітних фізичних явищ і процесів для розв'язування складних спеціалізованих задач та практичних проблем з фізики та астрономії.		+	+

ПРН3. Знати і розуміти експериментальні основи фізики: аналізувати, описувати, тлумачити та пояснювати основні експериментальні підтвердження існуючих фізичних теорій.		+
ПРН4. Вміти застосовувати базові математичні знання, які використовуються у фізиці та астрономії: з аналітичної геометрії, лінійної алгебри, математичного аналізу, диференціальних та інтегральних рівнянь, теорії ймовірностей та математичної статистики, теорії груп, методів математичної фізики, теорії функцій комплексної змінної, математичного моделювання.	+	+
ПРН7. Розуміти, аналізувати і пояснювати нові наукові результати, одержані у ході проведення фізичних та астрономічних досліджень відповідно до спеціалізації.		+
ПРН13. Розуміти зв'язок фізики та астрономії з іншими природничими та інженерними науками, бути обізнаним з окремими (відповідно до спеціалізації) основними поняттями прикладної фізики, матеріалознавства, інженерії, хімії, біології тощо, а також з окремими об'єктами (технологічними процесами) та природними явищами, що є предметом дослідження інших наук і, водночас, можуть бути предметами фізичних або астрономічних досліджень.	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання: (max/min)

1. Контрольна робота 1 за темами 1-7: РН 1.1 – 25+5=25 балів / 16 балів
2. Контрольна робота 2 за темами 8-14: РН 1.2, 2.1 – 25+5=25 балів / 16 балів
3. Усне опитування та захист завдань для самостійного опрацювання – 10 балів / 4 бали

- підсумкове оцінювання у формі заліку.

Залік проводиться в письмовій формі. Максимальна кількість балів, які можуть бути отримані студентом за складання заліку дорівнює 40. Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за залік не може бути меншою 24 балів. Студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше ніж 36 бали. Студент допускається до заліку за умови виконання всіх передбачених планом завдань для самостійної роботи.

7.2 Організація оцінювання:

Модульні контрольні роботи 1 - 2 проводяться по завершенні тематичних лекцій. Опитування проводиться упродовж семестру.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
Частина 1 «Джерела магнетизму мікроскопічних та макроскопічних об'єктів»				
1	Вступ. Тема 1. Магнітні властивості твердих тіл: загальна інформація.	2		4
2	Тема 2. Спін як невід'ємна характеристика квантових об'єктів. Власний магнітний момент електрона.	2		4
3	Тема 3. Магнітні моменти електронних оболонок атомів.	2		4
4	Тема 4. Атомний діамagnetизм і парамагнетизм.	2		4
5	Тема 5. Обмінна взаємодія та магнітне впорядкування в твердих тілах.	2		4
6	Тема 6. Магнітна анізотропія та магнітострикція. Взаємодії, які лежать в їхній основі.	2		4
7	Тема 7. Магнітні фазові переходи.	2		4
	Контрольна робота 1	1		2
Частина 2 «Поведінка магнетиків у зовнішніх електромагнітних полях»				
8	Тема 8. Енергія феромагнітного стану.	2		4
9	Тема 9. Магнітні домени та причини їх утворення. Намагнічування багатодоменного магнетика. Крива технічного намагнічування.	2		4
10	Тема 10. Магнітом'які та магнітожорсткі матеріали	2		4
11	Тема 11. Особливості магнітних властивостей аморфних та нанокристалічних матеріалів.	2		4
12	Тема 12. Динамічні процеси в магнетиках.	2		4
13	Тема 13. Магнітний резонанс та його різновиди.	2		4
14	Тема 14. Прикладні застосування магнетиків. Вимоги до параметрів магнітних матеріалів.	2		4
	Контрольна робота 2	1		2
	ВСЬОГО	30		60

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Лабораторні – **0 год.**

Консультації – **0 год.**

Самостійна робота - **60 год.**

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. J.M.D. Coey. *Magnetism and Magnetic Materials*. – Cambridge, Cambridge University Press, 2010. – 614p.
2. E.L. Wolf. *Nanophysics and nanotechnology. An Introduction to modern Concepts in Nanoscience*. Wiley-VCH, Verlag GBH&Co.KGaA.2004. – 185p.
3. О.І. Товстолиткін, М.О. Боровий, В.В. Курилюк, Ю.А. Куницький. *Фізичні основи спінтроники. Навчальний посібник*. – Вінниця, Нілан-ЛТД, 2014. – 500с.
4. M. Getzlaff. *Fundamentals of Magnetism*. – Springer, Berlin-Heidelberg-New York, 2008. – 387p.
5. J.P. Liu, E. Fullerton, O. Gutfleish, D.J. Sellmyer. *Nanoscale Magnetic Materials and Applications*. – Springer, Berlin-Heidelberg-New York, 2009. – 720p.

Додаткова:

1. N.A. Spaldin. *Magnetic Materials: Fundamentals and Applications*. – Cambridge, Cambridge University Press, 2011. – 274p.
2. А.П. Шпак, Ю.А. Куницький, М.І. Захаренко, А.С. Волощенко. *Магнетизм аморфних та нанокристалічних систем*. – Київ: Академперіодика, 2003 – 208с.
3. A.P. Guimaraes. *Principles of Nanomagnetism*. – Springer, Berlin-Heidelberg-New York, 2008. – 222p.
4. А.М. Погорілий, С.М. Рябченко, О.І. Товстолиткін. *Спінтроніка. Основні явища. Тенденції розвитку*– УФЖ. Огляди, 2010, т. 6, №1, С. 37–97 (http://www.ujp.bitp.kiev.ua/files/reviews/6/1/r06_01_03pu.pdf).